

דף כ"ו ע"א ר' חייא בר זרנוקי ור' שמעון בן יהוצדק
הו קא אזלי לעבר את השנה בעסיא פגע בהו ריש
לקיש אמר איטפיל בהדיהו ואחזי איך עבדא
עובדא, חזיא להאי גברא דהוי כריב (פירש רש"י
חורש), אמר להן כהן וחורש בשביעית, אמרו לו יכול
לומר אגיסטון אני בתוכו, תו חזיא להאי גברא דהוי
כסח בכרמי, אמר להן כהן [וזמר] בשביעית, אמרו
לו יכול לומר לעקל בית הבד אני צריך, אמר להן
הלב יודע אם לעקל אם לעקלקלות [וכו'], אמרו
טרודא הוא דין, כי מטו להתם סליקו לאיגרא
שלפוחו לדרגא מתותיה, כי אתא לקמיה דרבי יוחנן
אמר בני אדם החשודין [על השביעית] כשרין לעבר
השנה [וכו'], קשר רשעים הוא וקשר רשעים אינו
מן המנין, ע"כ ע"ש.

והנה יש לדקדק כיון שריש לקיש היה חושד אותם שהם
חשודין אמאי לא חזר תיכף ולמה שתק עד שראה שהם
שלפוחו לדרגא כדי שלא יעלה עמהם חזר לדרכו אתא
קמא דר' יוחנן ואמר שהם פסולים לעבר השנה, ודבר
תימא הוא דאי הניחו לריש לקיש לעלות עמהם לאיגרא
לא היה מרנן עליהם ועכשיו שדחוהו מלעלות עמהם אמר
שהם קשר רשעים. ונראה ליישב, דהנה שלמה המלך ע"ה
אמר (משלי י"ז ט"ו) מצדיק רשע ומרשיע צדיק תועבת ה'
גם שניהם, וראיתי בספר בינה לעתים שמדקדק איזה
דבר חכמה בא שלמה המלך להשמיענו בזה הלא דבר
פשוט שתועבת ה' העושה רעות אלה, ועוד מדקדק שמלת
גם שניהם הוא אך למותר.

ונראה בישוב דבר זה, דלכאורה יש לתמוה דלמה קרא
המלך שלמה לזה תועב במה שמצדיק הרשע, הלא אמרו
חכמינו ז"ל [אבות פ"א מ"ו] הוי דן את כל אדם לכך
זכות, ואם זה שמצדיק הרשע הוא מהפך בזכותו לומר
שאיך כוונות מעשה היה לרע או שלא ידע כי עושה רעה,

אדרבה היא מדה טובה, ולמה קרא לזה תועב. וכן במי
שמרשיע את הצדיק יש מקום לומר ששמע עליו מהולכי
רכיל שאמרו על צדיק זה כי ברע הוא, ואם שזה לא עשה
כהוגן על שהאמין לדברי הרוכל, מ"מ אינו ראוי לכנות לו
בשם תועב, ויותר נראה לקראתו בשם פתי, כאמרו [משלי
י"ד, ט"ו] פתי יאמין לכל דבר. אך כל זה הוא אי היה
הכתוב מדבר בשני בני אדם שאחד מצדיק רשע ואחר
מרשיע את הצדיק, על זה היה מקום לתמוה תמיה הנ"ל,
אבל אם אלו שתי מדות גרועות הם באדם אחד שמצדיק
את הרשע ומרשיע את הצדיק לזה אין לו טענה והמלטה.
דממ"נ, אם דרכו לדון את כל אדם לכף זכות, אי"כ למה
זה מרשיע את הצדיק, ואם דרכו להאמין לכל דבר ואינו
מהפך בזכות אדם, למה זה מצדיק את הרשע. היוצא מזה
ששתי מדות הרעות נצמדים יחדיו זה בודאי תועב הוא.
ומעתה הן הן דברי שלמה המלך ע"ה מצדיק רשע ומרשיע
צדיק תועבת ה' גם שניהם, דהיינו אם כל שני מדות
האלה הם מצומדים יחדיו.

ולפ"ז מתורץ מה שדקדקנו על הגמרא הנ"ל, שמתחלה
לא היה ריש לקיש חושד אותם על שהם מהפכים בזכות
זה שהיה חורש ובזכות [זה שהיה] זמר בשביעית,
דאדרבה כן דרכן של צדיקי עולם לדון את כל אדם לכף
זכות, אבל אח"כ כששמע שאמרו עליו טרודא הוא דין
ושלפי את הדרגא מתותיה ולא הניחו לו לעלות עמהם,
שפיר אמר עליהם שהם חשודים על השביעית, ושפט
בנפשו ממ"נ אי דרכיהם הפוך בזכות כל אדם, למה זה
לא הפכו בזכות ריש לקיש עצמו על שאמר כהן חורש
בשביעית כהן זמר בשביעית ולמה אקפדי עליו, אלא ודאי
שאיך דרכם להפוך בזכות אדם ולמראה עיניהם ישפוטו,
אי"כ למה זה עשו סגורין לאלה שחרשו וזמרו בשביעית,
אלא ודאי שגם הם חשודים על השביעית ודו"ק.

אמר רבי חנן: למה נקרא שמה תושיה? - מפני שהיא מתשת כחו של אדם.

א"ר א"ר (ר' אבהו) ג"ר

מפני שהיא מתשת כחו של אדם לכאורה משמע ש"י טורה עמלה של תורה קאמר שמתשת כחו של אדם ואין נראה דחוטבי עאים וחוכבי אבנים
ושאר בעלי מלאכות טורה מלאכתן מרובה מעמלה של תורה ואדרבה דרכיה דרכי נעם וכל העוסק בה יש לו קורת רוח ודעתו נחה לכך נראה
דמה שהיא מתשת כחו של אדם לאו מפני טורה עמלה הוא אלא שכן היא דרכה של תורה שכל העוסק בה נעשה כח חומרו תש כלי שיתגבר
עליו כח נשמתו ודעתו והכמתו שכל זמן שחומרו של אדם מתגבר אין דעתו נכונה ולולה. ומהאי טעמא אמרו חז"ל תלמידי חכמי כל זמן
שמזקינין מוספיין חכמה לפי שלעת זקנתן תש כח חומר שלהן לכך דעתו נוספת וכן משמע מעובדא דריש לקיש צפרק הסוכר את הפועלים דהוי
קא חזי ליה לרבי יוחנן דקא סח בירדנא ושור לירדנא אבתריה א"ל חילך לאורייתא א"ל שופך לנשי א"ל אי הדרת כך יהיבנא לך אחותי קביל
עליה בעי למיהדר לאחוי מאני ולא מזי הדר ופירש"י ז"ל שם דמשקבל עליו עול תורה תש כחו אלמא אע"ג דלכתי לא הוה טרח ולא עמל
בה נעשה תש כחו רק בקבלה בעלמ' ו"ל דכך היא דרכה של תורה כדפי':

בישויסין אכמה (ע"א' ע"א, בשם רביה"ק רבי שמעון שלום מאשניוב 35 י"א)

תורה מתשת כח – היינו כחי ועוצם ידי.